

INVESTIȚII STRĂINE DIRECTE ÎN ECONOMIA REPUBLICII MOLDOVA

Camelia – Elena Ivan¹

Academia de Studii Economice din București, România

Rezumat

Uniunea Europeană urmărește prin intermediul Politicii Europene de Vecinătate (PEV) și a Parteneriatul Estic (PtE) să dezvolte relații apropiate cu țările aflate în vecinătatea sa estică. În această lucrare am analizat impactul pe care l-a avut aplicarea Politicii Europene de Vecinătate/ Parteneriatul Estic asupra atragerii Investițiilor Străine Directe în Republica Moldova.

Investițiile Străine Directe (ISD) reprezintă unul din principalele motoare de creștere economică. Pentru Republica Moldova, aplicarea PEV/PtE a determinat alinierea legislației la cea a Uniunii Europene și a însemnat un pas important pentru atragerea ISD. De asemenea, crearea Zonelor Economice Libere a reprezentat pentru economia Republicii Moldova deschiderea oportunității de a atrage investitori și de dezvoltare a ramurei industriale, care a generat crearea locurilor de muncă mai bine plătite, contribuind astfel la creșterea nivelului de trai al populației din Republica Moldova.

Cuvinte cheie: investiții străine directe, dezvoltare economică, locuri de muncă

Clasificare JEL: J51, L51, P25

Introducere

Țările din vecinătatea estică reprezintă o prioritate pentru Uniunea Europeană (UE). Acestea se află la granițele terestre ale UE, fiind regiunea în care se ciocnesc influențele și interesele celor două mari puteri economice – UE pe de o parte și Federația Rusă pe cealaltă parte. Prin lansarea Politicii Europene de Vecinătate (PEV)² și prin Parteneriatul Estic³, Uniunea Europeană urmărește consolidarea relațiilor cu țările din vecinătatea sa estică.

¹ Autor de contact – **Camelia – Elena Ivan**, email: ivan.cameliaelena@gmail.com

² Commission of the European Communities, Communication from the Commission, *European Neighbourhood Policy – STRATEGY PAPER*, COM (2004) 373 final, Brussels, 12 Mai 2004 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52004DC0373&from=EN> _pagina accesată la data de 09.07.2015

³ Summitul Parteneriatului Estic de la Praga 7 mai 2009 - Republica Cehă http://www.consilium.europa.eu/media/31797/2009_eap_declaration.pdf - pagină accesată la data de 15 Iunie 2018

Anii post-comunism au însemnat pentru Republica Moldova o derivă din punct de vedere economic. Datorită lipsei locurilor de muncă, mulți cetățeni moldoveni au ales să migreze către alte țări și ani la rând economia Republicii Moldova, s-a bazat pe remitențele trimise de cetățenii plecați la muncă în străinătate.

Lansarea PEV în 2004 a însemnat pentru Republica Moldova apropierea de UE și o alternativă viabilă la relația cu țările CSI. Prin lansarea Parteneriatul Estic în 2009, o extensie a PEV în vecinătatea estică, Republica Moldova a reușit după mai bine de 20 de ani, să înceapă să iasă de sub influența și dependența de Federația Rusă. Instrumentele de aplicare a Parteneriatului Estic, semnare Acordului de Asociere⁴ și Acordului de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător⁵ au inversat balanța comercială a Republicii Moldova în favoarea statelor membre ale UE.

Apropierea de Uniunea Europeană a însemnat pentru Republica Moldova oportunitatea de atragere a investitorilor străini și crearea a locurilor de muncă mai bine plătite. Datorită investițiilor realizate și prezenței marilor companii europene pe piața din Republica Moldova, tinerii moldoveni au șansa să-și găsească un loc de muncă bine plătit și conform pregătirii lor, în domenii precum IT și telecomunicații. Din păcate mare parte din populația Republicii Moldova locuiește în mediul rural, unde oportunitățile sunt reduse. În general, în mediul rural se găsesc oferte de muncă doar în mediul public și în agricultură.

Investițiile Străine Directe (ISD) reprezintă unul din principalele motoare de creștere economică. Pentru Republica Moldova, alinierea legislației la cea a Uniunii Europene a însemnat un pas importat pentru atragerea ISD. De asemenea, crearea Zonelor Economice Libere a reprezentat pentru economia Republicii Moldova deschiderea oportunității de atragere a investitorilor și de dezvoltare a ramurei industriale. Aceasta a generat crearea de locuri de muncă mai bine plătite, contribuind astfel la creșterea nivelului de trai al populației din Republica Moldova.

1. Metodologie

Investigarea evoluției ISD în Republica Moldova în perioada 2000-2016, se sprijină pe metoda istorică (prezentarea proceselor specifice în dinamica lor, cu urmărirea cauzalităților intrinseci) și statistică (pentru identificarea trendurilor în evoluția fluxurilor economice dintre UE și Republica Moldova) prin care am interpretat influența aplicării Acordului de Asociere și a Acordului de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător semnat de Uniunea Europeană și Republica Moldova, asupra ISD atrase.

REZULTATE

În perioada 2000-2016, mediul investițional din Republica Moldova s-a îmbunătățit considerabil, iar cadrul de reglementare al ISD este în general similar cu practica internațională. Majoritatea actelor legislative sunt conforme cu cele ale Uniunii Europene și au fost înființate instituții responsabile cu reglementarea și administrarea afacerilor într-o

⁴ Acordul de Asociere între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora cu Republica Moldova <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A22014A0830%2801%29> – pagină accesată la data de 15 Aprilie 2018

⁵ DCFTA UE – MOLDOVA Zona de Liber Schimb Aprofundată și Cuprinzătoare - <http://dcfta.md/exporturile-republicii-moldova-si-impactul-zlsac> - pagină accesată la data de 15 Aprilie 2018

economie de piață. Un exemplu în acest sens este crearea Zonelor Economice Libere sau Zonele Antreprenoriatului Liber (ZEL)⁶, care sunt părți ale teritoriului vamal al Republicii Moldova separate din punct de vedere economic, strict delimitate pe tot perimetrul lor, în care pentru investitorii moldoveni și străini sunt permise în regim preferențial activități antreprenoriale în condițiile legii. În Republica Moldova au fost create șapte Zone Economice Libere: Chișinău, Bălți, Ungheni, Valkaneș, Tvardița, Otaci și Taraclia.

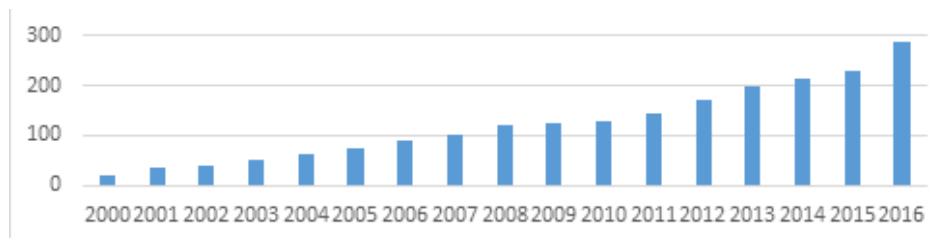

Figura 1. Volumul total al investițiilor din Republica Moldova, perioada 2000-2016

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor prezentate de Biroul Național de Statistică al Moldovei⁷

Zonelor Economice Libere au avut un impact semnificativ în atragerea investițiilor în Republica Moldova. Conform informațiilor prezentate în Figura 1 volumul investițiilor a crescut cu 179,5% încă din 2001, primul an de la crearea ZEL. Creșterea s-a înregistrat de la an la an, de la o valoare de 18,8 mil dolari SUA în anul 2000, până la 285,3 mil dolari SUA în 2016. Chiar și în perioada crizei economice mondiale, volumul investițiilor atrase de Republica Moldova a crescut. În perioada 2000-2016 Republica Moldova a atras investiții în valoare de 2.078,9 mil dolari SUA din care peste 80% au fost în Zonele Economice Libere. Din volumul total al investițiilor ponderea cea mai mare a fost în ZAL Expo-Business - Chișinău - 629.5 mil dolari SUA, urmată de ZEL Ungheni-Business – 308,6 mil dolari SUA și ZAL PP Taraclia – 295.7 mil dolari SUA. La polul opus se află ZAL PP Otaci-Business unde valoarea investițiilor în perioada analizată a fost doar 23.7 mil dolari SUA. Din 2001 în Zonele Economice Libere au fost atrase investiții în valoare de 1.700 mil. dolari SUA. Principalele activități desfășurate de investitorii din zonele libere sunt activitățile industriale. Acestea dețin ponderea cea mai mare și sunt în continuă creștere. Doar în anul 2016 volumul total al mărfurilor produse și serviciilor prestate în zonele libere a constituit aproximativ 367.9 mil dolari SUA din care 74,5% a reprezentat producția industrială.

⁶ Parlamentul Republicii Moldova Legea Nr. 440 din 27.07.2001 cu privire la zonele economice libere

⁷ Banca Națională a Moldovei <https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/dbp/DBP2.xhtml> – pagină accesată la data de 04 Iulie 2018

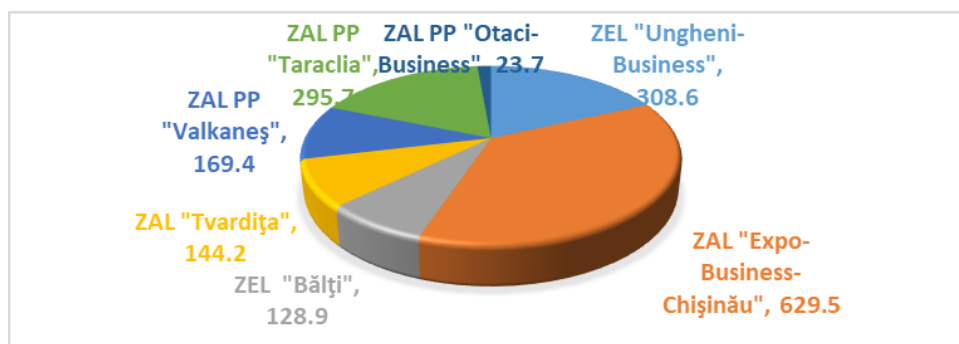

Figura 2. Ponderea volumului investițiilor atrase (pe zone libere)

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor prezentate de Biroul Național de Statistică al Moldovei⁸

Deși s-au făcut demersuri importante, Republica Moldova nu dispune de un sistem funcțional de promovare a ISD. Îmbunătățirea performanțelor economice realizate de Republica Moldova nu sunt cunoscute încă de marii investitori, iar realizările de până acum nu au atras atenția mass mediei internaționale.

Strategia Națională de Dezvoltare a Republicii Moldova 2012 – 2020, denumită și Moldova 2020, conține o viziune curentă și realistă a principalelor puncte forte și puncte slabe ale Republicii Moldova. Această strategie prevede schimbarea modelului de dezvoltare economică de la “modelul de creștere bazat pe consumul alimentat de remitențe pe modelul dinamic bazat pe atragerea investițiilor străine și locale, precum și dezvoltarea industriilor exportatoare de bunuri și servicii”⁹.

Nivelul ISD atrase de către Republica Moldova a fost întotdeauna redus. De la începutul anilor 2000 se observă o tendință de creștere a ISD, corelată cu creșterea dezvoltării economice, scăderea barierelor tarifare și netarifare (fiscale, administrative, armonizarea legislației) asupra companiilor și procesul de privatizare.

⁸ Biroul Național de Statistica al Republicii Moldova

<http://www.statistica.md/category.php?l=ro&idc=336&> - pagină accesată la data de 23 Aprilie 2018

⁹ Guvernul republicii Moldova,

http://particip.gov.md/public/files/strategia/Moldova_2020_ROM.pdf pagină accesată la data de 04 Iulie 2018

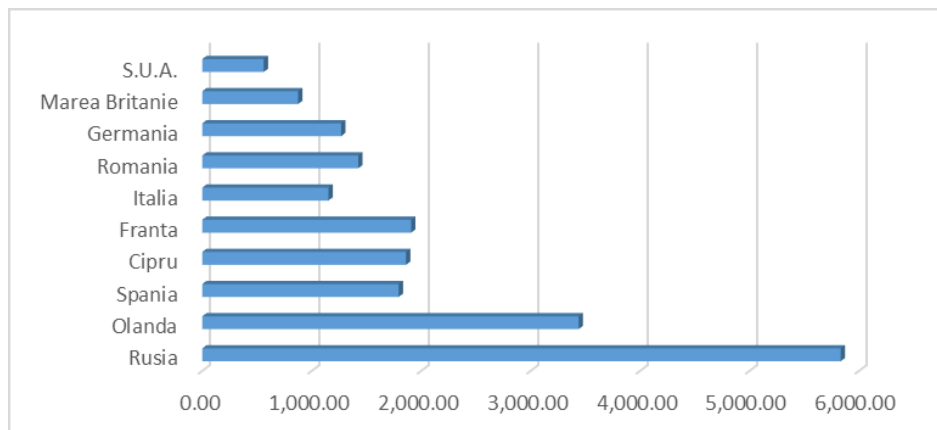

Figura 3. Cele mai mari surse ale ISD atrase de Republica Moldova în perioada 2000 – 2016 (mil dolari SUA)¹⁰

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Banca Națională a Moldovei¹¹

Sursele ISD atrase de către Republica Moldova în perioada 2000 – 2016, reflectă amplasarea strategică a Moldovei, ca un pod între est și vest. Opt din cele zece țări din care s-au atras cel mai mare volum al ISD sunt țări membre UE, deși Federația Rusă ocupă primul loc la volumul investițiilor realizate în Republica Moldova.

Principalul sector economic în care au fost atrase ISD sunt serviciile, în principal sectorul bancar, urmat de comerț, dezvoltări imobiliare și servicii. Sectorul industrial a atras doar o pătrime din investiții, în general în producerea sticlei, a materialelor de construcții, componente pentru automobile, confecții și încălțăminte. În agricultură și construcții au fost atrase cele mai puține investiții.

Republica Moldova are potențial să atragă mai multe Investiții Străine Directe și să crească valoarea adăugată prin crearea de locuri de muncă, creșterea tehnologizării și a exporturilor, care vor duce la reducerea sărăciei și creștere economică, determinând astfel reducerea vulnerabilității Republicii Moldova, la șocurile externe și interne și vor determina un model de creștere durabilă.

Concluzii

ISD reprezintă unul din principalele motoare de creștere economică pentru Republica Moldova, iar alinierea legislației la cea a UE a însemnat un pas important pentru atragerea ISD. De asemenea, semnarea Acordului de Asociere și Acordul de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător cu UE a reprezentat pentru economia Republicii Moldova deschiderea oportunității de atragere a investitorilor și de dezvoltare a ramurei industriale. Aceasta a generat crearea de locuri de muncă mai bine plătite, contribuind astfel la creșterea nivelului de trai al populației din Republica Moldova.

¹⁰Datele prezentate reflectă naționalitatea investitorului direct și nu proprietarul bunurilor.

¹¹ Banca Națională a Moldovei - <https://www.bnm.md/> - pagină accesată la data de 25 Aprilie 2018

Prin promovarea activă a beneficiilor oferite în Zonele Economice Libere și de Acordul de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător, Republica Moldova are posibilitatea să sporească atragerea investitorilor străini și să crească volum investițiilor realizate în diferite sectoare economice.

Rămâne în continuare o provocare pentru autoritățile din Republica Moldova, să identifice cele mai bune metode de atragere a investițiilor în mediul rural. Acolo trăiește peste 50% din populația Republicii Moldova iar activitatea de bază a rămas agricultura, efectuată în mod neproductiv și neprofitabil, după metode învechite și netehnologizate.

Bibliografie

- [1] Acordul de Asociere între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora cu Republica Moldova <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A22014A0830%2801%29> pagină accesată la data de 15 Aprilie 2018
- [2] Banca Națională a Moldovei - <https://www.bnm.md/> - pagină accesată la data de 25 Aprilie 2018
- [3] Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova <http://www.statistica.md/category.php?l=ro&idc=336&> - pagină accesată la data de 23 Aprilie 2018
- [4] Commission of the European Communities, Communication from the Commission, *European Neighbourhood Policy – STRATEGY PAPER*, COM (2004) 373 final, Brussels, 12 Mai 2004
- [5] DCFTA UE – MOLDOVA Zona de Liber Schimb Aprofundată și Cuprinzătoare - <http://dcfta.md/exporturile-republicii-moldova-si-impactul-zlsac> - pagină accesată la data de 15 Aprilie 2018
- [6] Guvernul Republicii Moldova, http://particip.gov.md/public/files/strategia/Moldova_2020_ROM.pdf pagină accesată la data de 25 Aprilie 2018
- [7] Guvernul Republicii Moldova, Ministerul Economiei și Infrastructurii - <http://mei.gov.md/ro/content/zonle-economice-libere> - pagină accesată la data de 25 Aprilie 2018
- [8] European Union Law - <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52004DC0373&from=EN> _pagina accesată la data de 09.07.2015
- [9] Ministerul Economiei și Comerțului al Republicii Moldova - RAPORT privind activitatea zonelor economice libere ale Republicii Moldova <https://mei.gov.md/> - pagină accesată la data de 25 Aprilie 2018
- [10] Parlamentul Republicii Moldova *Legea Nr. 440 din 27.07.2001 cu privire la zonele economice libere*
- [11] Serviciul Fiscal de Stat al Republicii Moldova - Cod Fiscal Republica Moldova <http://www.fisc.md/CodulfiscalalRM.aspx> - pagină accesată la data de 25 Aprilie 2018 Summitul Parteneriatului Estic de la Praga 7 mai 2009 - Republica Cehă http://www.consilium.europa.eu/media/31797/2009_eap_declaration.pdf - pagină accesată la data de 15 Iunie 2018
- [12] United Nations Conference on Trade and Development - <https://ipfsd.unctad.org> – pagină accesată la data de 23 Aprilie 2018